

# Eugenikk



**HL senteret**  
Senter for studier av Holocaust og  
livssynsminoriteter

Hvordan er det mulig å se hvilke arveegenskaper et individ har? er fenotypen, Arvematerialet omfatter mye mer enn det vi kan se av ytre trekk hos et individ. Kan man si at sykdommer er arvelige – eller er det disposisjonen som er arvelig. Alle mennesker er i gjennomsnitt bærere av fire alvorlige arvelige sykdommer.

*Positiv eugenikk* – å stimulere de med gode arveegenskaper til å få mange barn sammen  
*Negativ eugenikk* - å forhindre de med dårlige egenskaper å få barn

*Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon* har følgende definisjon på funksjonshemmede: "en konflikt mellom individets forutsetninger og miljøets og samfunnets krav til funksjon på områder som er vesentlige for etablering og opprettholdelse av menneskers selvstendighet og sosiale tilværelse." Se: <http://www.ffo.no/?dokId=2225>  
Denne forståelsen understreker at det er visse krav som stilles i samfunnet som ikke er naturgitte, men sosialt skapt.

*Hva er bakgrunnen for folkemordet på 200.000 funksjonshemmede og tvangssteriliseringen av 400.000 mennesker i Tyskland mellom 1935 og 1945?*

Forestillingen om at det finnes arvelige faktorer som gjør at noen blir bedre mennesker enn andre, eugenikk, ligger bak dette folkemordet. Eugenikk er forståelsen av hvordan det er mulig for et samfunn å velge ut hvilke individer som har de beste egenskapene og sørge for at disse individene får muligheten – på bekostning av andre – til å føre disse egenskapene videre til kommende generasjoner. Ordet består av de to greske termene eu – god – og genes – fødsel – altså betyr det noe slikt som "som er av god fødsel".

Den ideologiske bakgrunnen for et slikt syn på mennesket er at vi er rent biologiske vesener. Dette synet på mennesket står i kontrast til kristendommens menneskesyn. Læren om eugenikk ble i første hånd utviklet av Charles Galton, som også skapte termen i 1883. Galton var fetter av Charles Darwin. Mange vitenskapsmenn sto i opposisjon til kristendommen og favnet derfor om en mer "vitenskapelig" forståelse av mennesket. Galton var talsmann for positiv eugenikk. Men veien fra positiv til negativ eugenikk viste seg å være kort.

Eugenikk gikk inn som ledende tankemåte i biologien på begynnelsen av 1900-tallet. For eksempel begynte de første tvangssteriliseringer i USA i 1907. Danmark var først ute i Norden i 1929 med en lov om sterilisering og Norge fulgte etter i 1934. Sverige opprettet verdens første Institutt for rasehygiene i Uppsala i 1922, men i Norge hadde Jon Alfred Mjøen og andre på Vinderen Biologiske institutt siden 1906 jobbet med de samme emner.

Eugenikk er å tenke at alt mennesket er, skyldes biologiske og arvelige faktorer, og følgelig at det sosiale miljøet ikke spiller noen rolle. Håpet om å kunne fjerne alle bærere av dårlige egenskaper ved hjelp av positiv og negativ eugenikk var styrende for store deler av den politiske og vitenskapelige elite i USA og Europa før Den andre verdenskrig.

Eugenikkens mest grusomme side kom til syne i Tyskland med *Lov for å forhindre arvelig syke i få avkom* fra 1933 hvor tvangssterilisering ble legitimert. Rasehygienikerne og legestanden ble medarbeidere i en politikk som begynte med tvangssterilisering og endte med eutanasiprogrammets systematiske masse mord. I årene 1934 og 1935 kom det 388.400 søknader om tvangssterilisering - og 75 % av disse kom fra legestanden. Følgende kategorier var omfattet av loven:

1. Medfødt åndssvakhet; 2. Schizofreni;
3. Manisk-depressivitet; 4. Arvelig epilepsi;
5. Arvelig Huntington sykdom; 6. Arvelig blindhet;
7. Arvelig døvhet; 8. Omfattende arvelig kroppslig deformasjon; 9. Alvorlig alkoholisme

